

MAKROEKONOMSKA ANALIZA HRVATSKOG DRVNOG SEKTORA

Gordan DRUŽIĆ*
Martina BASARAC**

Hrvatska izvozna konkurentnost predmet je brojnih rasprava i analiza. Budući da su te analize uglavnom provedene na razini nacionalnog gospodarstva, broj radova u kojima se spomenuto pitanje obrađuje na temelju sektorskih podataka relativno je malen. Stoga je cilj ovog rada doprinijeti kvantificiranju utjecaja hrvatskog drvnog sektora i njegovog doprinosa snažnijem gospodarskom rastu. U skladu s tim, strukturnom, kvantitativnom i kvalitativnom analizom osnovnih makroekonomskih pokazatelja i odabranih pokazatelja sektorske konkurentnosti, istraženo je stanje drvnog sektora, ali i bitne odrednice konkurentskog okruženja, međuodnos i integracija izvoznog tržišta hrvatskog drvnog sektora s tržištem Europske unije.

Ključne riječi: prerada drva, proizvodnja namještaja, izvoz, konkurentnost

1. UVOD

Osnovni cilj ovog rada sveden je na analizu i identifikaciju makroekonomskih čimbenika konkurentnosti hrvatskog drvnog sektora (Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala – C16 i proizvodnja namještaja – C31). Naime, nameće

* Akademik Gordan Družić, Odsjek za ekonomska istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Hrvatska

** Dr. sc. Martina Basarac, Odsjek za ekonomska istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Hrvatska

se pitanje može li sadašnja struktura hrvatskog drvnog sektora i njegova konkurentnost doprinijeti snažnijem gospodarskom rastu? Riječ je o problemu s kojim se susreću svi industrijski sektori, ali koji ima posebnu težinu kada je riječ o drvnom sektoru koji do sada nije na spomenuti način analiziran kao izdvojeni sektor, već kao dio hrvatske prerađivačke industrije.

Nadalje, pored važnosti koju drveni sektor ima danas i koju je imao nekada, retrospektivno se može utvrditi da se s ekonomskog aspekta radi o slabo istraženom sektoru, a s obzirom na dovoljan i kvalitetan sirovinski potencijal, činjenicu da se na godišnjoj razini siječe svega 80 posto šumskog prirasta, dugogodišnju tradiciju u preradi drva, blizinu najznačajnijih tržišta, postojeću infrastrukturu i kadrove, prevladava stajalište da bi bilo realno očekivati daljnje povećanje proizvodnje i izvoza. Sukladno tome, industrijske grane C16 i C31 trebale bi biti strateški i međunarodno važni, profitabilni i konkurentni izvozni sektori s visokim stupnjem finalizacije proizvoda (osobito namještaja) koje obilježava visoki udio dodane vrijednosti. Dalje, pojedina istraživanja ističu da ulaganja u drveni sektor imaju visok multiplicirajući učinak na stvaranje nove vrijednosti i zapošljavanje. Međutim, Domljan et al. (2005) smatra da je u drvnom sektoru, a posebice u sektoru industrije namještaja razvijenog svijeta posljednjih godina razvoj dizajna, konstrukcija, tehnologija i znanja te uporabe inovativnih materijala u izradi finalnog proizvoda toliko uznapredovao da mnoge kadrovski i tehnološki nepripremljene zemlje ne mogu dosljedno pratiti taj uzlazni pravac. Prema Domljan et al. (2005), Hrvatska nažalost pripada grupaciji „nepripremljenih“ zemalja u kojoj se zadnjih godina nije sustavno ulagalo niti dosljedno promišljalo o ovom strateški značajnom sektoru.

U tom je smislu istovremena analiza strukturnih obilježja, statističkih veličina i kvalitativnih ocjena osnovnih i odabranih strateških makroekonomskih čimbenika konkurentnosti prerade drva i proizvodnje namještaja u Republici Hrvatskoj, omogućila identificiranje zaokružene cjeline stanja, dinamike, intenziteta, smjera djelovanja i kretanja ovih dviju industrija zajedno, ali i odvojeno u smislu specifičnosti koje navedene industrijske grane imaju. U skladu s tim, nakon uvoda, u drugom je poglavlju istaknuta važnost hrvatskog drvnog sektora, te je sadržan pregled osnovnih makroekonomskih pokazatelja od 90-ih godina do danas. Nadalje je u trećem poglavlju analizirana dinamika robne razmjene hrvatskog drvnog sektora s inozemstvom. Četvrto poglavlje odnosi se na budućnost hrvatskog drvnog sektora u okviru tržišta Europske unije. Rad završava zaključcima i naznakama očekivanja.

2. ANALIZA DINAMIKE RAZVOJA DRVNOG SEKTORA U HRVATSKOJ

2.1. DEFINIRANJE DRVNOG SEKTORA

Hrvatski drvni sektor zajednički naziv je za sve subjekte registrirane na području Republike Hrvatske koji sudjeluju u preradi drva i proizvodnji namještaja (Figurić, 2005:15). Nadalje, drvni sektor jedan je od najstarijih sektora prerađivačke industrije u Hrvatskoj i kao takav se uz poljoprivredu i turizam često ističe kao strateška grana hrvatskog gospodarstva (Grbac, 2005). Radi se o industrijskoj grani koja je po broju zaposlenih te udjelu izvoza u BDP-u važna sastavnica hrvatskog gospodarstva. Naime, posve je razumljivo da je u Hrvatskoj bila razvijena drvna industrija jer je ona ovdje imala vrlo povoljne uvjete za razvoj zbog bogatog šumskog fonda, obilja jeftine radne snage, dobrih prometnih i poslovnih veza sa zemljama velikim uvoznicama (Šimončić, 1976). Osim toga, postojale su rasprostranjene šumske prometnice, a njeno se drvo odlikovalo visokom kvalitetom (osobito slavonska hrastovina) (Šimončić, 1976). Međutim, Domljan et al. (2005) ističe da u Hrvatskoj, iako je domaći drvni sektor gotovo uvijek bio u svojoj proizvodnji finalnih proizvoda izvozno orijentiran, ne postoji sustavno izgrađen lanac izvozne distribucije nacionalne robne marke, (kao što to primjerice grade Slovenija trgovačkom kućom Lesnina ili najjači brand na svijetu - švedska Ikea), a nekoliko individualnih salona namještaja, uslijed utrke za profitom nisu dosljedni nacionalnom proizvodu, već uz rijetko izložene proizvode domaćih proizvođača, uvoze i dobro prodaju namještaj ponajviše iz Italije, Slovenije i Poljske.

Nadalje, Kopljar (2011) smatra kako problemi za hrvatsku industriju namještaja počinju prije dvadeset godina raspadom bivše države, kada dolazi do napuštanja sustava totalne zaštite domaće proizvodnje namještaja. Stvaranjem nove države, smatra Kopljar (2011), liberalizira se trgovina, uvoz namještaja počinje rasti, dok je istodobno Republika Hrvatska u distribuciji namještaja uvelike bila vezana za tržišta država bivše Jugoslavije, ali i u nabavi sirovina i pomoćnog materijala s tog tržišta. Stoga su hrvatska poduzeća imala svoja predstavništva, prodajne i skladišne prostore i velika nenaplaćena potraživanja na širokom području tih republika u trenutku kada je počeo raspad zajedničkog vlasništva. Kopljar (2011) stoga zaključuje da su osim imovine, hrvatska poduzeća izgubila i dio tržišta i bila prisiljena tražiti nova, što u uvjetima recesije na većem dijelu europskog prostora, u SAD-u i u zemljama Bliskog istoka, te zbog velike konkurencije jeftine ponude s Dalekog istoka, u kratkom razdoblju nije bilo nimalo lako ostvariti. U cjelini, Republika Hrvat-

ska je marginalni dobavljač na međunarodnom tržištu, a njeni su proizvodi i zalihe relativno nepoznati među kupcima, osim nekoliko izuzetaka (Nacionalna šumarska politika i strategija, NN 120/2003). Razlog tome je činjenica da se današnji trendovi očituju u nastojanjima stvaranja relativno optimalnog odnosa cijene i kvalitete visokoserijskih proizvedenih proizvoda, te izvozu na manje zahtjevna tržišta, u pogledu oblikovanja, inovativnog dizajna ili materijala i funkcije (Vlahinić-Dizdarević i Uršić, 2010).

Stoga će se u ovom poglavlju pružiti iscrpna analiza postojećeg stanja i dinamike osnovnih obilježja drvnog sektora u Hrvatskoj. U tom smislu analizirat će se ključne makroekonomske varijable, poput proizvodnje, utroška sirovina i materijala, bruto dodane vrijednosti, zaposlenosti, bruto i neto plaća te cijena.

2.2. OSNOVNA OBILJEŽJA DRVNOG SEKTORA U HRVATSKOJ

Hrvatska raspolaže dovoljnim sirovinskim potencijalom i kao takva ima preduvjete za vođenje konkurentne industrijske politike drvnog sektora. Naime, prema podacima Hrvatskih šuma (2006) ukupna površina šuma i šumskih zemljišta u Hrvatskoj iznosi 2.688.687 ha, što iznosi 47% kopnene površine države, od čega je 2.106.917 ha u vlasništvu Hrvatske, a ostatak u vlasništvu privatnih šumoposjednika (581.770 ha)¹. Najvećim dijelom šuma (2.018.987 ha) koje su u državnom vlasništvu gospodari poduzeće Hrvatske šume. Nadalje, godišnji prirast² drvene zalihe u Hrvatskoj iznosi 10,5 milijuna m³, od čega je 8 milijuna m³ u šumama kojima gospodare Hrvatske šume, a 2,1 milijun m³ u šumoposjedničkim šumama. Godišnje se u šumama kojima gospodare Hrvatske šume iskoristi manje od prirasta, čime se osigurava budućnost održivog gospodarenja. Ono što dodatno jamči kvalitetu autohtonih šumskih vrsta Hrvatskih šuma jest činjenica da je to poduzeće nositelj prestižnog FSC certifikata (*engl.* The Forest Stewardship Council) za gospodarenje šumama,

¹ U Hrvatskoj se šumama i šumskim zemljištem gospodari na temelju Šumskogospodarske osnove područja koja se donosi za desetogodišnji period. Iz tog se razloga i sva mjerenja i planiranja u šumarstvu provode svakih 10 godina, te je i ažurnost informacija na istoj razini. Trenutno se gospodari na temelju osnove iz 2006. godine, koja vrijedi do 2015. godine.

² Naime, zalihe pokazuju koliki je ukupan volumen drvene mase u određenoj šumi pa time, neizravno govore i koliko je ta šuma kvalitetna; dodatni indikator raspoloživosti drveta za korištenje je prirast koji pokazuje koliko se taj volumen povećava svake godine (Hrvatske šume, 2006).

što znači da se šumama upravlja prema strogim ekonomskim, ekološkim i socijalnim shemama. To je veliko priznanje jer se FSC certifikat odnosi na cjelokupnu površinu državnih šuma, što je u svjetskim razmjerima jedinstven primjer (Grbac, 2005).

U tablicama 1. i 2. prikazani su statistički podaci o proizvodnji odabranih proizvoda drvnog sektora u razdoblju od 1990. do 2011. godine. Na temelju prikazanih podataka može se zaključiti da je proizvodnja svih proizvoda drvnog sektora u promatranom dvadesetdvo godišnjem razdoblju oscilirala. Međutim, jasno je vidljivo smanjenje proizvodnje u odnosu na 1991. godinu u kategorijama piljene građe četinjača, furnira i šperploča, dok je proizvodnja piljene građe hrasta, bukve, ploča iverice i parketa bilježila porast. S druge strane, razvidno je da je tijekom promatranog razdoblja u industriji proizvodnje namještaja proizvodnja stolica bilježila najveći trend porasta.

Tablica 1. Proizvodnja odabranih drvnih proizvoda po odjeljima NKD-a 2007. (fizički obujam) i prema NIPUM-u 2009., u razdoblju od 2000. do 2011. godine

Naziv proizvoda	Mj. jed.	1990.	1991.	1993.	1995.	1999.	2000.	2005.	2008.	Naziv proizvoda iz NIPUM-a 2009.	Mj. jed.	2009.	2010.	2011.
Piljena građa četinjača	m ³	195.130	102.679	145.776	100.944	87.805	94.746	82.288	90.115	Željeznički pragovi	m ³	14.485	10.725	11.720
Piljena građa hrasta	m ³	253.146	174.785	200.343	168.842	143.538	176.991	172.648	176.959	Drvo od crnogorice piljeno i blanirano	m ³	99.253	91.955	108.675
Piljena građa bukve	m ³	343.733	235.540	245.815	217.454	240.301	288.047	241.447	283.092	Piljena građa od ostalih listača	m ³	381.658	386.695	375.080
Ostala piljena građa	m ³	146.987	73.046	106.870	90.560	42.790	66.733	101.005	104.162	Hrastovi blokovi za parkete i podove	m ³	40.474	47.560	52.220
Piljeni pragovi	m ³	186	873	441	294	1.223	396	1.943	2.200	Drvo oblikovano za parket	m ³	93.424	49.638	47.546
Furnir	m ³	42.106	24.356	30.489	28.192	20.296	18.906	20.439	21.318	Šumski i drveni ostatak	t	117.137	125.514	120.269
Šperploče	m ³	8.541	6.460	8.039	7.284	7.357	6.993	953	11	Furnir	m ³	19.563	18.760	19.343
Ploče iverice	m ³	93.402	62.927	70.434	50.018	42.079	43.749	104.667	158.952	Sastavljeni parket	m ²	4.262.043	3.347.387	3.395.131
Građevna stolarija i elementi za ugradnju	tis. kom.	805	543	449	329	172	155	304	275	Građevna stolarija	kom.	204.467	121.647	156.838
Parket, puni	tis. m ²	1.832	1.245	1.058	967	1.853	1.858	1.080	1.878	Proizvodnja drvene ambalaže	kom.	1.188.131	1.112.363	1.046.639
Lamelirani parket	tis. m ²	3.563	2.295	2.212	2.430	2.205	2.000	2.976	2.823	Proizvodnja ostalih drvenih proizvoda	kom.	2.488.345	2.291.722	1.953.039

Napomena: Za godine 2009., 2010. i 2011. podaci su klasificirani prema NIPUM-u (nomenklatura industrijskih proizvoda), pa je i njihova komparacija s ranijim razdobljima ograničena.

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, obrada Hrvatska gospodarska komora

Tablica 2. *Proizvodnja namještaja po odjeljcima NKD-a 2007. (fizički obujam) i prema NIPUM-u 2009., u razdoblju od 2000. do 2011. godine*

Naziv proizvoda	1990.	1995.	2000.	2005.	2006.	2007.	2008.
	u tis. kom.						
Pokućstvo		537	435	939	739	756	691
Kuhinjski namještaj	305	153	121	125	292	245	236
Stolci	1.559	821	1.502	2.615	2.549	2.624	2.180
Fotelje, dvosjedi i trosjedi	362	184	224	150	151	137	112
Naziv proizvoda iz NIPUM-a 2009. (NN br.11/09)	2009.	2010.	2011.				
	u tis. kom.						
Sjedala	1.625	1.962	1.742				
Uredski drveni namještaj	118	102	84				
Drveni namještaj za trgovine	15	18	25				
Kuhinjski namještaj	130	122	148				
Madraci svih vrsta	301	260	280				
Drveni namještaj - pokućstvo	875	638	628				

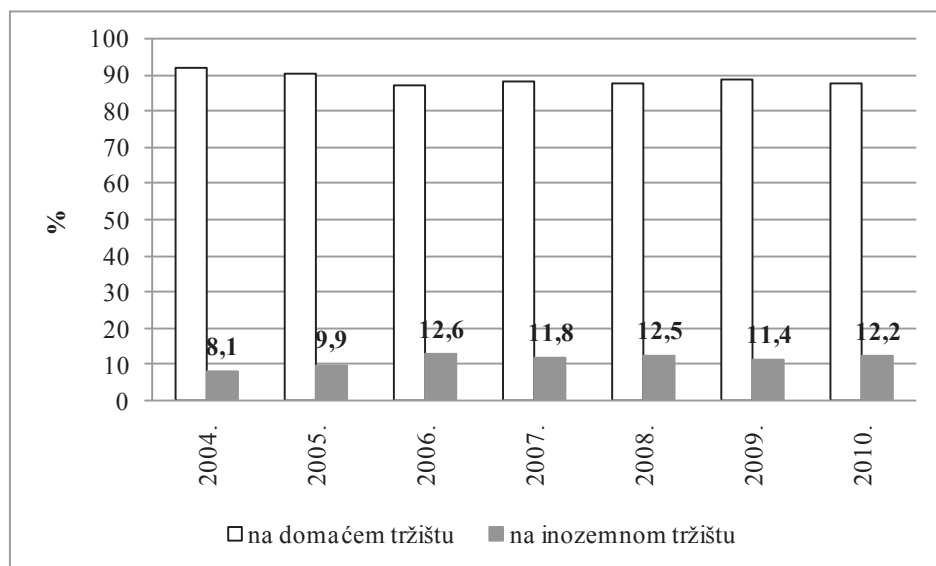
Napomena: Za godine 2009., 2010. i 2011. podaci su klasificirani prema NIPUM-u (nomenklatura industrijskih proizvoda), pa je i njihova komparacija s ranijim razdobljima ograničena.

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, obrada Hrvatska gospodarska komora

Kada je riječ o vrijednosti utroška sirovina i materijala za industrijsku proizvodnju u odjeljku prerade drva, za razdoblje od 2004. do 2010. godine (raniji podaci nisu dostupni), izraženo u tisućama kuna, u 2004. godini ukupno je utrošeno 1.058.032 tisuće kuna, dok je u 2009. godini taj iznos povećan za 27,7% (a iznosio je 1.351.379 tisuće kuna). Prema podrijetlu sirovina i materijala, u 2010. godini utrošeno je 14,3% vlastito proizvedenih sirovina i materijala, dok je 85,7% (ili 1.158.744 tisuća kuna) utrošenih sirovina i materijala nabavljeno na tržištu od trećih osoba, od čega 87,8% (ili 1.017.939 tisuća kuna) na domaćem tržištu, a 12,2% (ili 140.805 tisuća kuna) na inozemnom tržištu (uvoz). S druge strane, statistički podaci o vrijednosti utroška sirovina i materijala za potrebe industrijske proizvodnje prema potrošnji u odjeljku proizvodnje namještaja (C31), za razdoblje od 2004. do 2010. godine, pokazuju da je u 2004. godini ukupno utrošeno 588.075 tisuća kuna, dok je u 2010. godini taj iznos povećan za 165,9% (a iznosio je 1.563.774 tisuće kuna). Prema podrijetlu

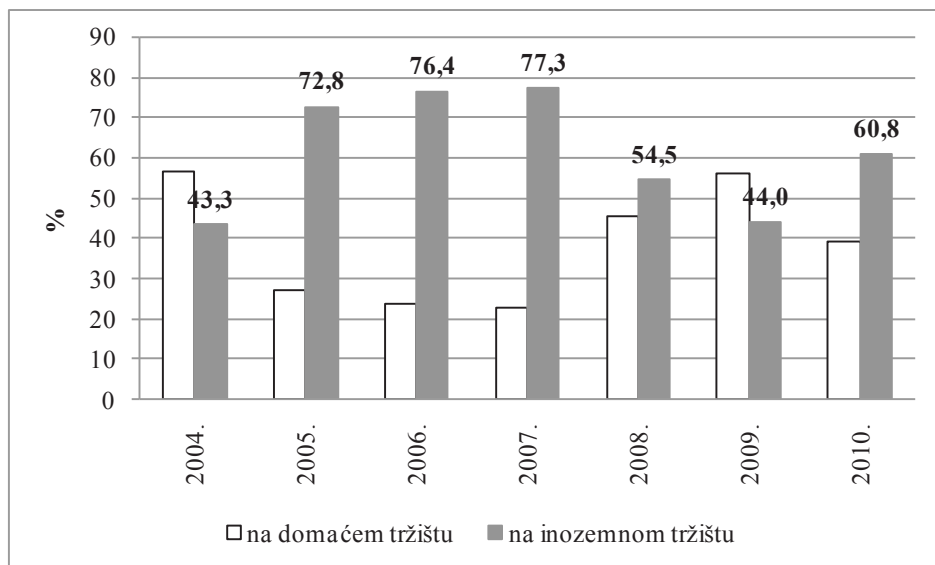
sirovina i materijala u 2010. godini utrošeno je 6,2% (ili 96.902 tisuće kuna) vlastito proizvedenih sirovina i materijala, dok je 93,8% (ili 1.466.872 tisuće kuna) utrošenih sirovina i materijala nabavljeno na tržištu od trećih osoba, od čega 39,2% (ili 575.118 tisuća kuna) na domaćem tržištu, a 60,8% (ili 891.754 tisuće kuna) na inozemnom tržištu (uvoz). Zanimljivo je i dodatno grafički promotriti kako se struktura nabavljenih sirovina i materijala u samo sedam godina obuhvaćenih analizom kretala u oba odjeljka od interesa. Naime, u odjeljku prerade drva struktura nabavljenih sirovina i materijala na tržištu od trećih osoba, ostala je relativno stabilna te je išla u korist sirovina nabavljenih na domaćem tržištu (vidjeti grafikon 1.). S druge strane, u odjeljku proizvodnje namještaja ista se struktura u razdoblju od 2005. do 2010. godine dramatično mijenjala u korist uvezenih sirovina i materijala (vidjeti grafikon 2.).

Grafikon 1. Kretanje udjela sirovina i materijala za potrebe industrijske proizvodnje prema potrošnji u odjeljku C16 nabavljene na domaćem i inozemnom tržištu u razdoblju od 2004. do 2010. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

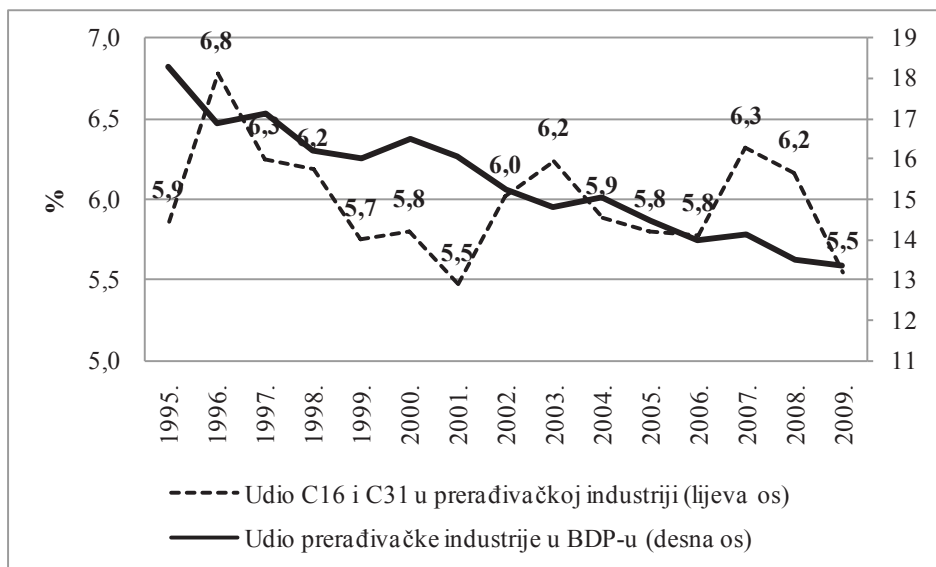
Grafikon 2. Kretanje udjela sirovina i materijala za potrebe industrijske proizvodnje prema potrošnji u odjeljku C31 nabavljene na domaćem i inozemnom tržištu u razdoblju od 2004. do 2010. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

Na sljedećem je grafikonu 3. prikazano kretanje bruto dodane vrijednosti odjeljaka C16 i C31 (promatrano u cjelini) te prerađivačke industrije u BDP-u, u razdoblju od 1995. do 2009. godine. Vidljivo je da se udio bruto dodane vrijednosti prerađivačke industrije u BDP-u kontinuirano smanjivao tijekom analiziranog perioda, međutim radi komparacije prikazano je i kretanje udjela bruto dodane vrijednosti drvnog sektora u prerađivačkoj industriji. Naime, smanjili su se udjeli odjeljaka C16 (s 0,6 1995. na 0,4 posto 2009. godine) i C31 (s 0,5 1995. na 0,3 2009. godine) u bruto dodanoj vrijednosti BDP-a, kao i njihov udio u prerađivačkoj industriji (sa 5,9 na 5,5 posto). Istodobno je smanjen i udio prerađivačke industrije u BDP-u (sa 18,3 na 13,3 posto).

Grafikon 3. Kretanje udjela bruto dodane vrijednosti odjeljaka C16 i C31 i prerađivačke industrije u BDP-u, u razdoblju od 1995. do 2009. godine; tekuće cijene

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

Napomena: Podaci o bruto dodanoj vrijednosti po djelatnostima za razdoblje od 1995. do 2009. godine objavljeni su 3. svibnja 2012. godine.

Na temelju analize zaposlenosti, može se zaključiti da je broj zaposlenih u drvnom sektoru posljednjih godina drastično smanjen (tablica 3.). Naime, 1997. godine ove su djelatnosti zapošljavale preko 27,5 tisuća ljudi, dok je taj broj u 2012. godini pao na 20.196 tisuća. Godine 2010. zabilježen je rekordno nizak broj zaposlenih u drvnom sektoru (19.641 tisuća). Nadalje, pojedinačnom analizom djelatnosti drvnog sektora, može se zaključiti da je u 2011. u odnosu na 1997. godinu broj zaposlenih u industriji prerade drva smanjen za 19,2%. Još je snažniji pad broja zaposlenih u industriji proizvodnje namještaja koji je u relativnim terminima, u 2011. u odnosu na 1997. godinu smanjen za 33,8%. Nadalje, posljednjih godina dolazi i do smanjenja udjela broja zaposlenih u odjeljcima C16 i C31 u ukupnoj prerađivačkoj industriji (iako se je i broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji također s godinama smanjivao). 1997. godine zaposleni u drvnom sektoru činili su 9,7 posto ukupno zaposlenih u prerađivačkoj industriji, dok je u 2011. taj pokazatelj smanjen na 9,5 posto.

Analiza kretanja prosječnih mjesečnih bruto i neto plaća po zaposlenom ukazuje na relativno niske plaće u analiziranim industrijama. U tom kontekstu proizlazi da odstupanje u visini prosječne neto plaće koju primaju osobe zaposlene u prerađivačkoj industriji u odnosu na prosječne neto plaće u odjeljcima C16 odnosno C31 iznosi 1.593 kn, odnosno 1.455 kn u 2011. godini.

Tablica 3. Zaposlenost i plaće u drvnom sektoru i u prerađivačkoj industriji, u razdoblju od 1997. do 2011. godine

	Zaposleni					Prosječne bruto plaće zaposlenih, kn			Prosječne neto plaće zaposlenih, kn		
	C	C16	C31	Udio	Udio	C	C16	C31	C	C16	C31
				C16 u C	C31 u C						
1997.	284.512	13.411	14.130	4,7	5,0	3.358	2.466	2.253	2.196	1.689	1.572
1998.	273.785	13.754	13.607	5,0	5,0	3.681	2.629	2.446	2.421	1.823	1.717
1999.	263.922	13.800	12.556	5,2	4,8	3.869	2.646	2.607	2.647	1.906	1.902
2000.	255.815	13.141	12.065	5,1	4,7	4.100	2.773	2.727	2.855	2.001	2.019
2001.	247.306	12.348	11.506	5,0	4,7	4.465	2.914	3.087	3.155	2.148	2.296
2002.	242.771	11.835	11.634	4,9	4,8	4.794	3.050	3.284	3.346	2.245	2.419
2003.	239.383	11.195	11.322	4,7	4,7	5.043	3.227	3.496	3.561	2.397	2.606
2004.	242.233	11.361	10.784	4,7	4,5	5.288	3.375	3.664	3.711	2.509	2.700
2005.	241.323	11.527	11.135	4,8	4,6	5.575	3.546	3.703	3.934	2.643	2.741
2006.	241.148	11.834	11.237	4,9	4,7	6.003	3.796	3.925	4.189	2.812	2.884
2007.	248.996	12.551	11.628	5,0	4,7	6.329	3.921	4.203	4.378	2.878	3.050
2008.	254.637	12.717	12.100	5,0	4,8	6.767	4.223	4.430	4.683	3.095	3.221
2009.	231.494	10.431	9.652	4,5	4,2	6.620	4.280	4.391	4.626	3.125	3.214
2010.	217.438	10.501	9.141	4,8	4,2	6.615	4.275	4.369	4.668	3.143	3.206
2011.	214.302	10.839	9.357	5,1	4,4	6.702	4.269	4.496	4.749	3.156	3.294

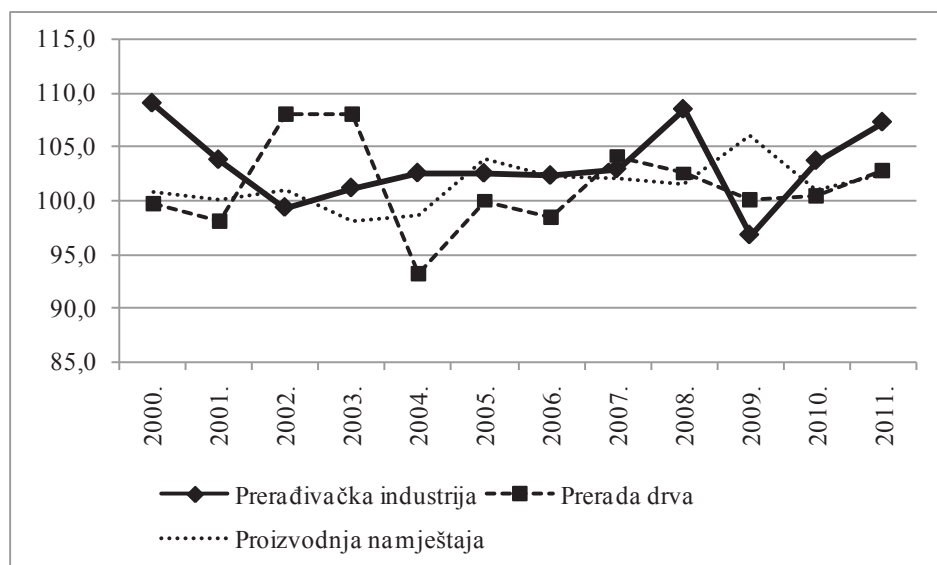
Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

Uz ostale makroekonomske pokazatelje, cijene su osobito bitan, mjerljivi čimbenik konkurentnosti drvnog sektora. Naime, cijena drveta jedan je od ključnih elemenata kalkulacije profita drvoprerađivača. Općenito, cijene drvnih proizvoda determinirane su ponudom i potražnjom na domaćem i međunarodnom tržištu. Potražnja za drvnom sirovinom odnosno za primarnim drvnim proizvodima izvedena je iz potražnje za finalnim proizvodima. Pri

tome su ključni krajnji potrošači – građevina, stolarija, brodogradnja, ambalaža te industrijska upotreba drva. S druge strane, ponuda drvnih proizvoda ovisi o upravljanju šumskim resursima, odnosno o relativno fiksnim i varijabilnim faktorima (Forestry Commission, 2004). Fiksni faktori obuhvaćaju zemljište, prirast (količine), te starost. Varijabilni faktori uključuju metode regeneriranja i sadnju. Konačno, cijene po kojima proizvođači opskrbljuju tržište ovise o dostupnosti drvnih proizvoda, troškovima inputa, oporezivanju, troškovima transporta, skladištenja i rukovanja, te o tečajnim fluktuacijama.

Kada je riječ o cijenama u okviru hrvatskog drvnog sektora, prema podacima Hrvatskih šuma (2006) na području Republike Hrvatske nalazi se 2.688 milijuna hektara šumskih površina, od čega je 89,9% (ili 2.416 milijuna hektara) namijenjeno gospodarskom iskorištavanju, od čega se pak 2.018 milijuna hektara (ili 83,6%) nalazi u državnom vlasništvu kojim upravlja poduzeće Hrvatske šume d.o.o.. Pri tome se cijene drvnih sortimenata revidiraju uz prethodnu suglasnost Ministarstva gospodarstva (Nacionalna šumarska politika i

Grafikon 4. Kretanje indeksa cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima (godišnji mjesečni indeksi) u prerađivačkoj industriji, te odjeljcima prerade drva i proizvodnje namještaja, u razdoblju od prosinca 2000. do prosinca 2011. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

strategija, NN 120/03). Međutim, kako je istaknuto u dokumentu, ovako centralizirani pristup, u kojem cijene drveta određuje Ministarstvo gospodarstva bez obzira na kretanja na tržištu ili ponudu/potražnju ima značajan utjecaj na konkurentnost i uspješnost industrije te na sposobnost Hrvatskih šuma d.o.o., da uskladi ponudu s potražnjom (Nacionalna šumarska politika i strategija, NN 120/03). Stoga je jedan od ciljeva (preciznije cilj D7) Nacionalne šumarske politike dobro organizirano tržište drvnih sortimenata, točnije „ukidanje državne kontrole cijena drvnih sortimenata“, te „razvoj sustava prodaje drva prilagođenog potrebama slobodnog tržišta i domaće industrije“.

Analizom indeksa proizvođačkih cijena za razdoblje od 2000. do 2011. godine može se zaključiti da su indeksi cijena proizvodnje namještaja naglo porasli s početkom svjetske gospodarske krize, dok su istodobno indeksi cijena prerade drva bilježili pad (grafikon 4.). Međutim, analizirajući kretanja cijena drvene mase i piljene građe na svjetskoj razini u razdoblju od 1990. do 2010. godine, u stalnim i tekućim cijenama, razvidno je da unatoč oscilacijama, cijena drvene mase i piljene građe kontinuirano raste.

3. IZVOZNA KONKURENTNOST DRVNOG SEKTORA U HRVATSKOJ

U ovom će se poglavlju analizirati dinamika robne razmjene hrvatskog drvnog sektora s inozemstvom, odnosno kretanje trgovinskih tokova, glavna izvozna i uvozna tržišta, te inozemna izravna ulaganja radi utvrđivanja strukturnih promjena koje su pratile hrvatski drveni sektor posljednjih godina.

3.1. MEĐUNARODNA RAZMJENA I INOZEMNA IZRAVNA ULAGANJA

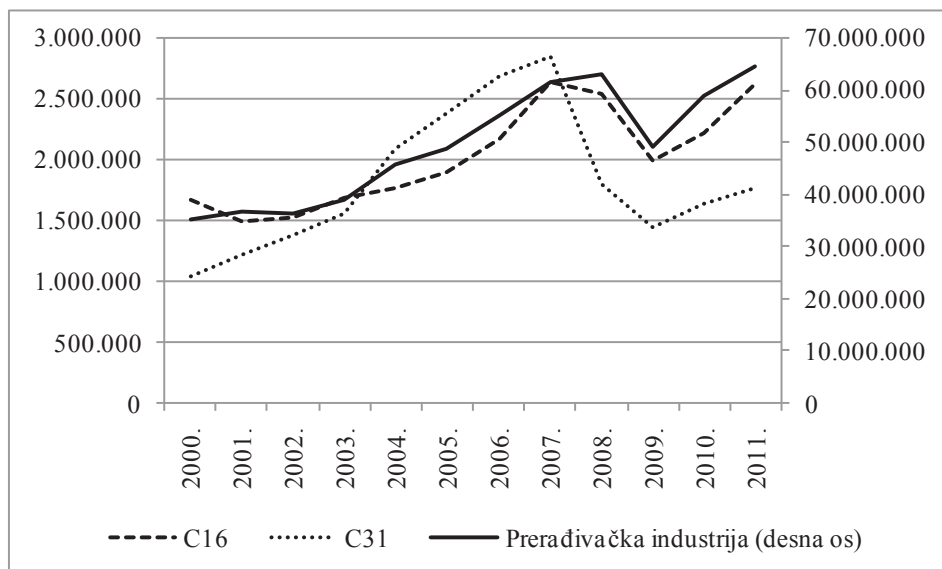
Pogoršanje dinamike izvoza čitave prerađivačke industrije, pa slijedom toga i odjeljaka od interesa (C16 i C31) prikazano je na grafikonu 5. Naime, u razdoblju od 2000. do 2011. godine, najveća razina izvoza industrije prerade drva i proizvodnje namještaja dosegnuta je 2007. godine u apsolutnom iznosu od 2.635.145 i 2.846.308 tisuća kuna. Međutim, početak svjetske financijske krize krajem 2007. godine, označio je i slabljenje gospodarske aktivnosti i neravnotežu u gospodarskim odnosima s inozemstvom, uz istodobni pad izvoza drvnog sektora. Usporavanje rasta izvoza doseglo je svoje dno u 2009. godini na razini od 2.003.134 odnosno 1.443.601 tisuća kuna u industriji prerade drva i proizvodnji namještaja. Blagi oporavak robnog izvoza prerađivačke i

promatanih industrija zabilježen je u 2010. i 2011. godini. Dodatno je vidljivo da brži trend oporavka bilježi industrija prerade drva, koja je u 2011. godini gotovo dosegla razinu izvoza iz 2007., dok je proizvodnja namještaja u 2011. godini prema vrijednosti izvoza na razini iz 2004. godine.

Dakle, u godinama 2008., 2009. i 2010., vanjskotrgovinska razmjena drvnog sektora bila je pod utjecajem krizom smanjene globalne potražnje koja je 2009. rezultirala padom globalne robne razmjene što je bilo popraćeno padom cijena hrane, sirovina i energije na svjetskom tržištu. Tijekom 2010. i 2011. godine započeo je oporavak potražnje koji je doveo do povećanja volumena robne razmjene. Međutim, problem koji treba dodatno naglasiti jest jaz između vrijednosti izvoza dvaju odjeljaka od interesa (C16 i C31). Naime, u razdoblju od 2004. do 2007. godine, vrijednost izvoza industrije namještaja bila je veća u odnosu na vrijednost izvoza prerade drva za pola milijarde kuna (u 2006. godini). Spomenuto je, između ostalog, rezultat formiranja zasebne Strategije razvoja industrijske prerade drva i papira (NN 114/04) u kolovozu 2004. godine, kao i konkretne primjene i operacionalizacije same Strategije kroz dokument pod nazivom Operativni program razvoja industrijske prerade drva Republike Hrvatske 2006.-2010.³ Provedbom Operativnog programa razvoja industrijske prerade drva Republike Hrvatske 2006.-2010. tijekom tog petogodišnjeg razdoblja, drvnom su sektoru dodijeljena sredstva u iznosu od 222 milijuna kuna, dok je provedbom Operativnog programa razvoja industrijske prerade drva i proizvodnje namještaja 2011.-2014. za provedbu mjera i ostvarivanje učinaka unutar provedbenog razdoblja predviđeno 284,5 milijuna kuna. Međutim, unatoč tome, nakon 2007. godine, vrijednost izvoza išla je u prilog odjeljku prerade drva u odnosu na odjeljak proizvodnje namještaja i taj je jaz u 2011. godini dosegnuo gotovo milijardu kuna (preciznije 841 milijun kuna).

³ Nadalje je MRRŠVG u 2010. godini kao nastavak rada i aktivne uloge države u razvoju predmetnih djelatnosti izradio strateški dokument određenja proizvođača prema dizajnu namještaja pod nazivom Strategija razvoja dizajna namještaja 2010.-2012. U 2011. godini izrađen je i novi Operativni program razvoja industrijske prerade drva i proizvodnje namještaja 2011.-2014., kao nastavak prethodnog, u okviru kojeg su sadržane mjere povećanja konkurentnosti kao refleksija općih smjernica Europske komisije za dodjelu horizontalnih državnih potpora.

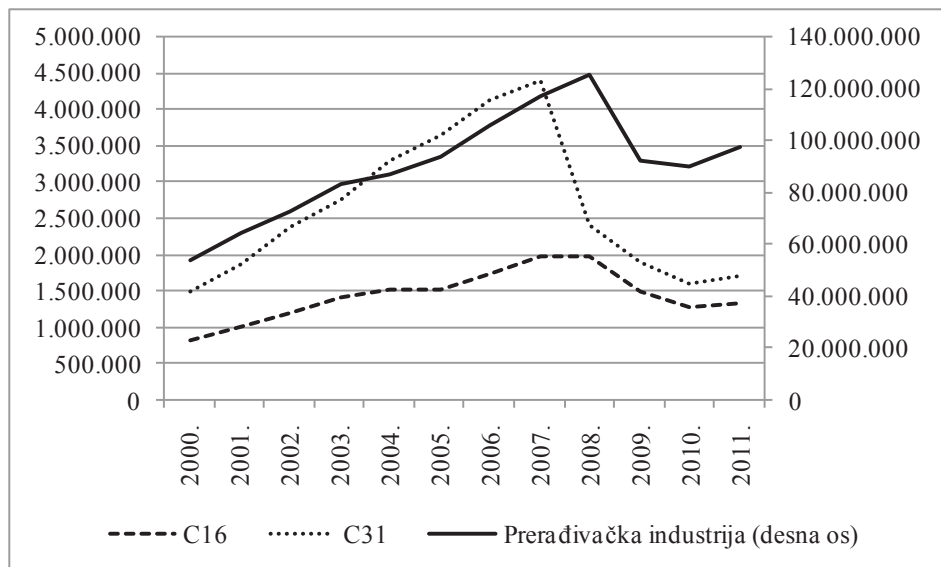
Grafikon 5. Kretanje izvoza u razdoblju od 2000. do 2011. godine, u tisućama kuna

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

Slične promjene kao kod izvoza, vidljive su i u strukturi hrvatskog robnog uvoza drvnog sektora (grafikon 6.). Tako je razdoblje od 2000. do 2007. godine obilježeno kontinuiranim rastom uvoza do maksimalne razine dosegnute 2007. godine u iznosu od 1.972.652 i 4.404.918 tisuća kuna u odjeljcima C16 i C31. Međutim, zbog utjecaja negativnih kretanja na svjetskim financijskim tržištima, ali i na tržištima u regiji i u članicama Europske unije, 2008., 2009. i 2010. godina obilježene su nepovoljnim kretanjima u kontekstu uvoza. U 2010. godini iznos uvoza dotaknuo je dno s 1.275.214 i 1.603.197 tisuća kuna u industriji prerade drva i proizvodnje namještaja. U godini 2011. započeo je vrlo blagi oporavak uvoza u obje industrije. Uvoz prerađivačke industrije također bilježi negativan trend te se u 2011. godini nalazi na razini iz 2005. godine. Ipak, u 2011. u odnosu na 2010. godinu vidljiv je blagi rast uvoza.

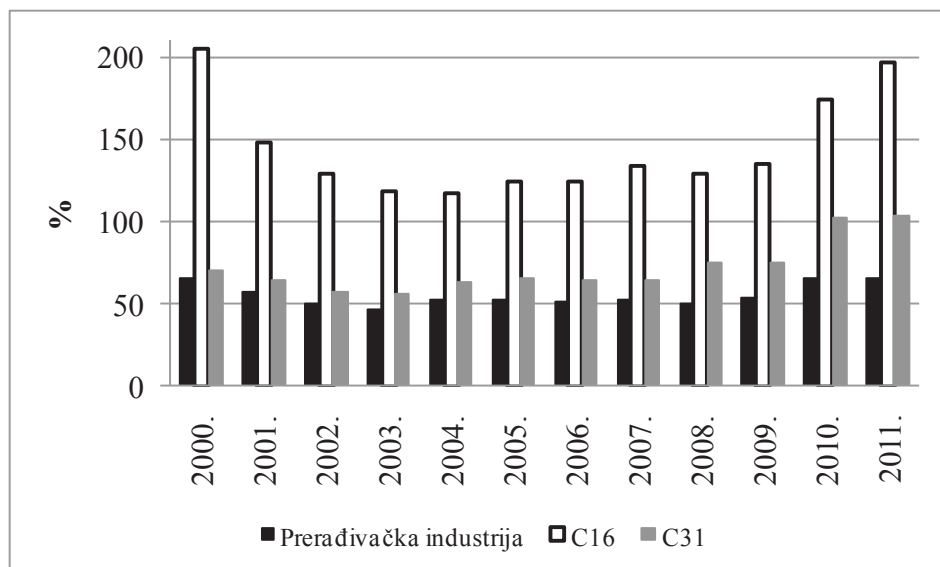
Grafikon 6. Kretanje uvoza u razdoblju od 2000. do 2011. godine, u tisućama kuna

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

Kretanje varijable pokrivenosti uvoza izvozom za prerađivačku industriju, te drveni sektor u razdoblju od 2000. do 2011. godine prikazano je na grafikonu 7. Budući da se radi o industriji izvoznog proizvoda s malim udjelom uvozne komponente, može se zaključiti da je izrazito visoka pokrivenost uvoza izvozom kroz čitav promatrani period prisutna upravo u industriji prerade drva gdje se taj postotak kretao od 204,6% u 2000. godini, padu na 129,0% u 2008. godini, te oporavku od 196,7% u 2011. godini. S druge strane, pokrivenost uvoza izvozom u proizvodnji namještaja varirala je između 65 i 75% u razdoblju od 2000. do 2009. godine, da bi u 2011. godini dosegla svoj maksimum na razini od 104,2%, zahvaljujući smanjenoj vrijednosti izvoza, ali i uvoza. U prerađivačkoj industriji, taj je postotak varirao od 46,8% u 2003. godini, do 65,9% u 2011. godini.

Grafikon 7. Pokrivenost uvoza izvozom u razdoblju od 2000. do 2011. godine, u %

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

Nadalje, ostvarivanje visokih stopa ekonomskog rasta, ali i rasta izvoza uvelike ovisi i o količini izravnih inozemnih ulaganja, osobito u tranzicijskim zemljama poput Hrvatske. Međutim, u odnosu na druge zemlje srednje i istočne Europe koje su doživjele brži rast izvoza (npr. Mađarska, Bugarska, Slovačka), priljevi izravnih stranih ulaganja prema izvješću Svjetske banke (2009:83) u hrvatski proizvodni sektor bili su ograničeni, osobito u pogledu „greenfield“ ulaganja. Primjerice, 2006. godine svega 20% ukupnih izravnih ulaganja bilo je usmjereno u proizvođački sektor, u usporedbi s 36 – 39% u Mađarskoj, Rumunjskoj, Češkoj i Sloveniji. Slično tome, prema podacima Svjetske banke o izravnim stranim ulaganjima po glavi stanovnika, proizvođački sektor u Hrvatskoj primio je 20 američkih dolara (USD) po glavi stanovnika, u usporedbi sa 130 američkih dolara u Bugarskoj.

Kada je riječ o inozemnim izravnim ulaganjima u Hrvatsku i iz Hrvatske (u inozemstvo) u odjeljcima C16 i C31 u razdoblju od 1993. do 2011. godine, prema podacima Hrvatske narodne banke, može se zaključiti da je tijekom devetnaestogodišnjeg razdoblja u hrvatski drvni sektor uloženo ukupno 33,7

milijuna eura. Pojedinačno, vrijednost inozemnih izravnih ulaganja u Hrvatsku u odjeljke C16 i C31, iznosila je 32,3 odnosno 1,4 milijuna eura.

S druge strane, ulaganje hrvatskih rezidenata u inozemni drvni sektor, dvostruko je manje. Slijedom toga, ukupno ulaganje tijekom devetnaestogodišnjeg razdoblja iznosilo je 18,2 milijuna eura (riječ je isključivo o ulaganju u odjeljak proizvodnje namještaja).

3.2. MEĐUNARODNA KONKURENTNOST

Općenito se međunarodna konkurentnost odnosi na sposobnost zemlje da proširi svoje udjele na domaćem i svjetskom tržištu (OECD, 1998:7), a može se analizirati na temelju indikatora koji povezuju relacije izvoza i uvoza pri čemu se podaci odnose samo na jednu zemlju ili skupinu zemalja te na temelju indikatora koji promatraju izvoz jedne zemlje u odnosu na izvoz druge zemlje ili skupine zemalja. U ovom poglavlju, analiza međunarodne konkurentnosti drvnog sektora započinje analizom izvozne otvorenosti i uvozne penetracije hrvatskog drvnog sektora.

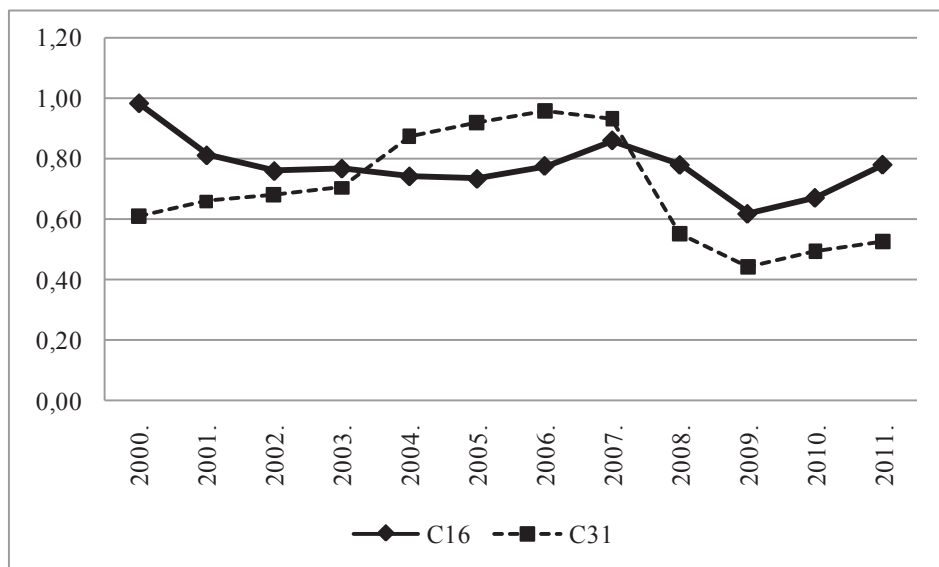
Na grafikonu 8. prikazano je kretanje indeksa izvozne otvorenosti za obje industrije drvnog sektora, izračunatog na temelju bruto outputa⁴. Prema danom pokazatelju razvidan je pad izvozne otvorenosti za obje djelatnosti (prerade drva i proizvodnje namještaja) tijekom promatranog desetogodišnjeg razdoblja. Međutim, također je vidljivo da je izvozna otvorenost prerade drva najprije obilježena silaznim trendom (s 0,99 2000. godine na 0,62 u 2009.), a potom i rastom u 2010. i 2011. godini (na 0,78). S druge strane, proizvodnja namještaja u razdoblju od 2000. do 2007. godine bilježila je rast izvozne otvorenosti šireći odnosno povećavajući broj tržišta s kojima posluje. Od 2007. pokazatelj izvozne otvorenosti bilježi negativan trend (s 0,93 u 2007. na 0,53 u 2011. godini).

⁴ Izvozna otvorenost na temelju bruto outputa izračunata je na sljedeći način:

$$\text{engl. exp_openness_go}_{i(jt)} = \frac{X_{i(jt)}}{GO_{i(jt)}} * 100 ,$$

pri čemu je X – izvoz, M – uvoz, GO – bruto output, VA – dodana vrijednost, i – sektor/industrija, j – zemlja, t – godina (prema European Commission, 2009).

Grafikon 8. Kretanje pokazatelja izvozne otvorenosti odjeljaka C16 i C31, u razdoblju od 2000. do 2011. godine

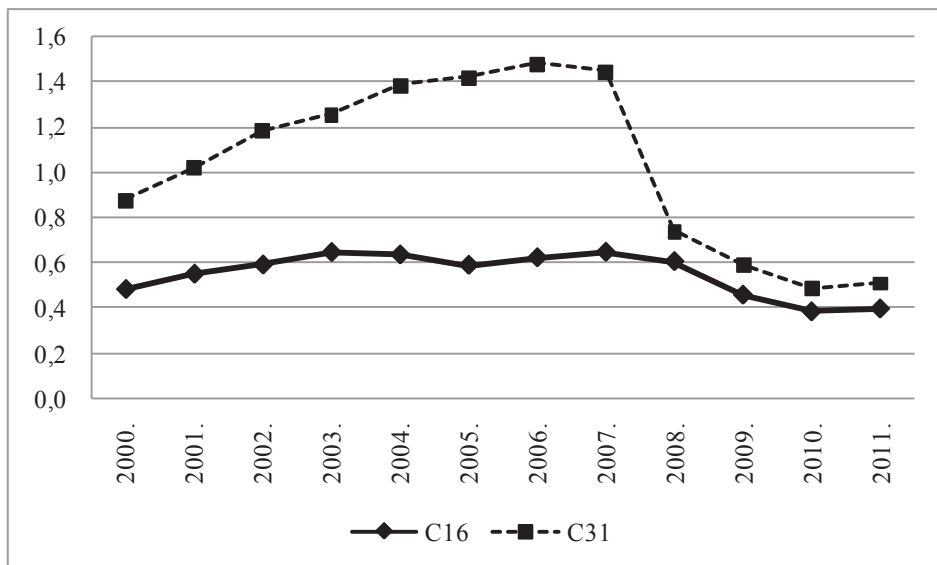
Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, izračun autora

Na sljedećem je grafikonu 9. jasno vidljivo stanje u industriji proizvodnje namještaja. Naime, ova djelatnost bilježi značajan rast indeksa uvozne penetracije⁵ u razdoblju od 2000. do 2007. godine, nakon čega slijedi pad indeksa gotovo na razinu odjeljka prerade drva. Kretanje indeksa uvozne penetracije u odjeljku prerade drva tijekom cijelog desetogodišnjeg razdoblja stagnira, s blagim padom od 2007. do 2011. godine (uzrokovanim ekonomskom krizom).

⁵ Uvozna penetracija (*engl.* $imp_penetration_{i(jkt)}$) = $\frac{M_{i(jkt)}}{GO_{i(jt)} + M_{i(jwt)} - X_{i(jwt)}} * 100$, pri

čemu je X – izvoz, M – uvoz, GO – bruto output, VA – dodana vrijednost, i – sektor/ industrija, j – zemlja, t – godina, k – zemlja partner, w – svijet godina (prema European Commission, 2009). Odabrana zemlja partner je Njemačka zbog činjenice da se radi o najvažnijem izvoznom i uvoznom tržištu europskog drvnog sektora (što će detaljnije biti obrazloženo u nastavku rada).

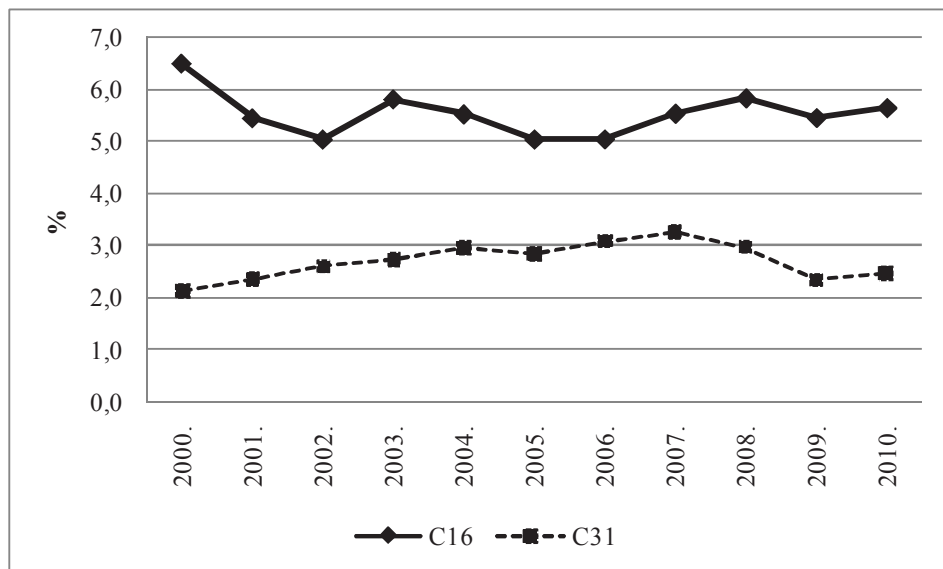
Grafikon 9. Kretanje pokazatelja uvozne penetracije za odjeljke C16 i C31, u razdoblju od 2000. do 2011. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, izračun autora

Nadalje je prema podacima UN Comtrade-a (*engl.* United Nations Commodity Trade Statistics Database) o izvozu drva i drvnih proizvoda, na grafikonu 10. prikazano oscilirajuće kretanje tržišnog udjela u rasponu od najviših 6,5% 2000. godine do najnižih 5,0% 2002. godine. Tijekom cijelog desetogodišnjeg analiziranog razdoblja uočava se smanjenje hrvatskog tržišnog udjela s 6,5% 2000. na 5,6% 2010. godine. Tržišni udio izračunan je na temelju omjera hrvatskog i njemačkog izvoza. Dalje je na grafikonu 10. prikazano i kretanje tržišnog udjela za proizvedeni namještaj. Grafikon ilustrira blagi rast hrvatskog tržišnog udjela s 2,1% u 2000. na 3,3% u 2007. godini. Međutim, trend rasta prekinut je ekonomskom krizom, te je tržišni udio u 2010. godini smanjen na 2,5%, što je vrijednost tržišnog udjela koju je hrvatska industrija namještaja dosegla i „premašila“ 2003. godine.

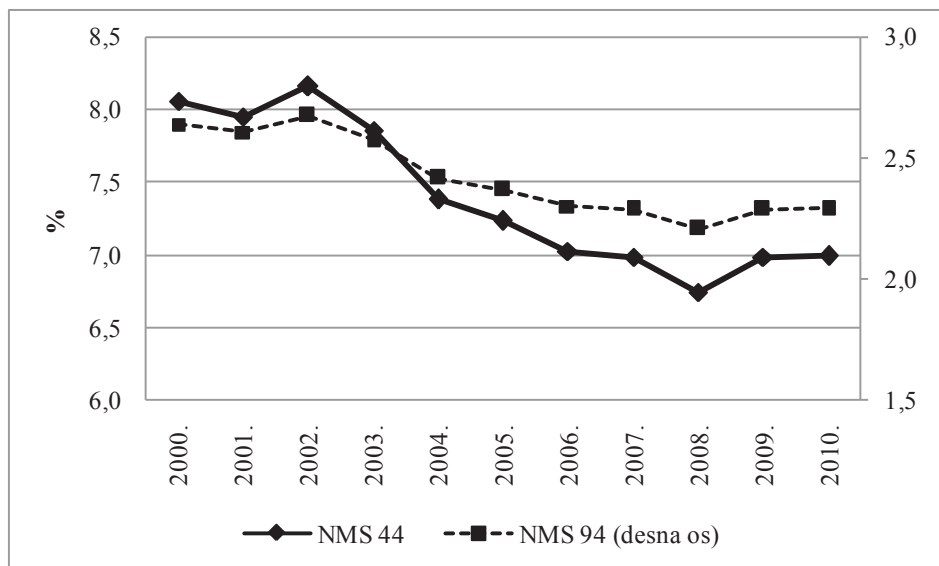
Grafikon 10. Kretanje tržišnog udjela za drvo i drvne proizvode i proizvedeni namještaj u razdoblju od 2000. do 2010. godine

Izvor: UN Comtrade, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, izračun autora

Nadalje, uvidom u kretanje normaliziranog tržišnog udjela (grafikon 11.) za industrije prerade drva i proizvodnje namještaja vidljiv je kontinuirani pad hrvatskog drvnog sektora. Naime, normalizirani tržišni udio dobiven je kao omjer ukupnog hrvatskog i njemačkog izvoza, koji je potom podijeljen prethodno izračunatim tržišnim udjelom za pojedine izvozne kategorije proizvoda. Normalizirani tržišni udio za drvo i drvne proizvode pao je s 8,1% na 7,0% od 2000. do 2010. godine. Istovremeno, kretanje normaliziranog tržišnog udjela za namještaj također je popraćeno padom s 2,6 na 2,3%.

Grafikon 11. Kretanje normaliziranog tržišnog udjela (NMS) za drvo i drvene proizvode (kategorija 44) u razdoblju od 2000. do 2010. godine

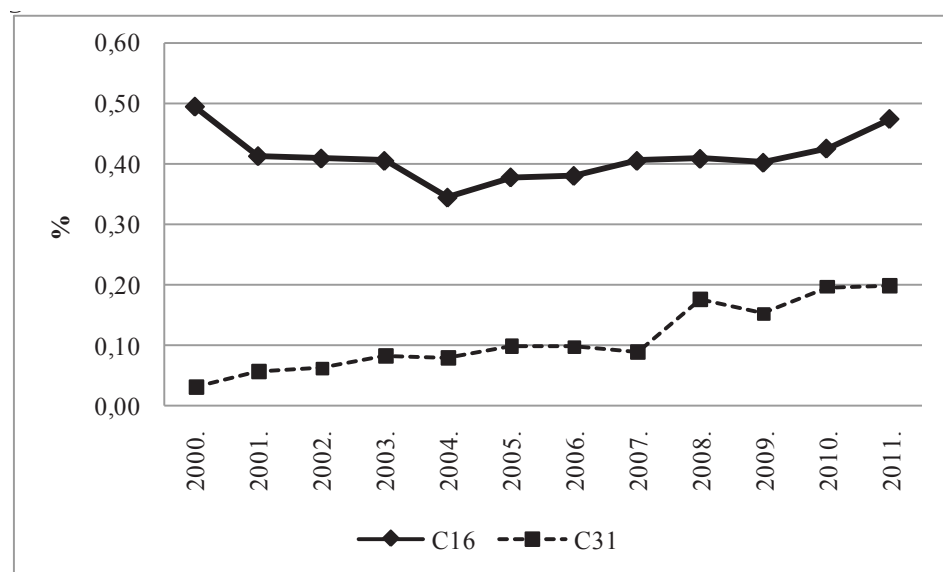
Izvor: UN Comtrade, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, izračun autora

U nastavku je prikazano i kretanje RCA pokazatelja. Naime, pokazatelj otkrivenih komparativnih prednosti (*engl.* revealed comparative advantage indicator – RCA) mjeri trgovinsku specijalizaciju zemalja, ukazujući na sektorsku komparativnu prednost u međunarodnoj trgovini. Razvio ga je Balassa 1965. godine. U ovom je radu pokazatelj otkrivenih komparativnih prednosti definiran kao logaritam kvocijenta odnosa izvoza i uvoza promatranog sektora prerađivačke industrije (C16 odnosno C31) u odnosu na odnos izvoza i uvoza ukupne prerađivačke industrije. Pozitivne RCA vrijednosti mogu se interpretirati kao komparativne prednosti, a negativne vrijednosti predstavljaju komparativne nedostatke, dok vrijednost nula RCA pokazatelja indicira neutralne komparativne prednosti.

Na grafikonu 12. grafički je prikazano kretanje RCA pokazatelja za industriju prerade drva i proizvodnju namještaja u razdoblju od 2000. do 2011. godine. Oba sektora prerađivačke industrije imaju izražene komparativne prednosti u međunarodnoj razmjeni. Međutim, iako industrija prerade drva ima više vrijednosti RCA pokazatelja koje variraju između 0,34 i 0,5, posljednjih se godina suočava s padom i stagnacijom ovog indeksa. S druge strane, poka-

zatelj izraženih komparativnih prednosti u proizvodnji namještaja bilježi blagi rast s 0,03 u 2000. na 0,20 u 2011. godini.

Grafikon 12. Kretanje RCA pokazatelja za odjeljak C16 u razdoblju od 2000. do 2011. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, izračun autora

Zadnji pokazatelj u okviru analize međunarodne konkurentnosti je Grubel-Lloydov indeks (GLI) koji se može izračunati na temelju sljedeće relacije (Borbély, 2010):

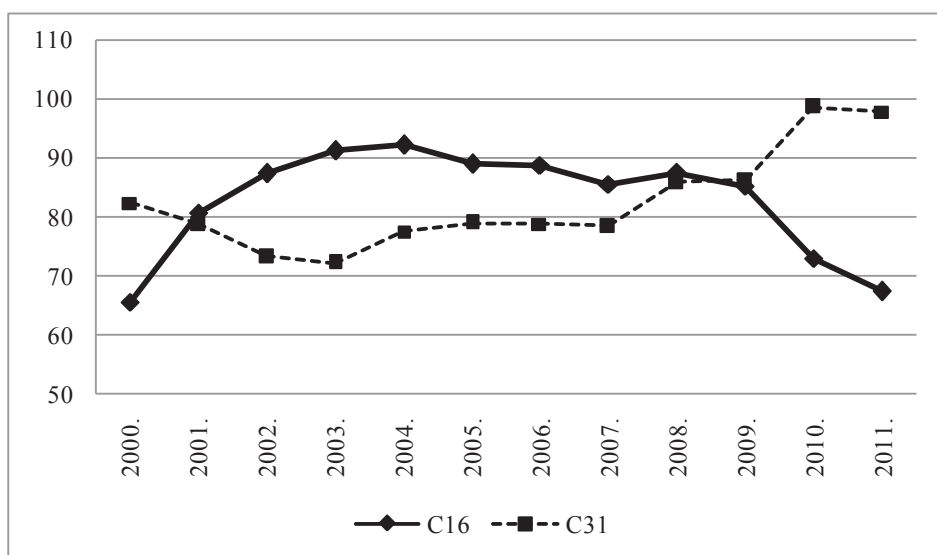
$$GLI_i = \frac{[(X_i + M_i) - |X_i - M_i|]}{(X_i + M_i)} * 100 ,$$

pri čemu X označava ukupni izvoz hrvatskog drvnog sektora, a M ukupni uvoz hrvatskog drvnog sektora. Indeks može poprimiti vrijednosti od 0 do 100. Što veću vrijednost indeks poprimi, veći je opseg intraindustrijske trgovine i veći je stupanj ekonomske integracije. S druge strane, što je vrijednost GLI bliža nuli razmjena je više interindustrijska. Dakle, 100 označuje potpunu sličnost izvoznih i uvoznih tijekova u određenoj industriji (intra-industrijsku trgovinu

u cijelosti), a ako jedna od komponenti (izvoz ili uvoz) iznosi nula, tada se ne ostvaruje preklapanje trgovinskih tijekova, pa se cjelokupna trgovina odvija prema uzorku međusektorske specijalizacije (Derado, 2007).

Na grafikonu 13. prikazani su rezultati izračuna Grubel-Lloydova indeksa za odjeljke prerade drva i proizvodnje namještaja za razdoblje od 2000. do 2011. godine. Na temelju rezultata, može se zaključiti da su obje djelatnosti prerađivačke industrije visoko integrirane sa svjetskim kretanjima. Naime, u 2011. godini vrijednost GLI za odjeljak C16 iznosila je 67%, a za odjeljak C31 98%. Također, rezultati analize potvrđuju da je razmjena hrvatskog drvnog sektora s inozemstvom više intra nego interindustrijska. Međutim, promatrajući trend kretanja GLI, vidljivo je da vrijednost GLI u obje industrije od 2004. godine opada, dok vrijednost GLI u industriji proizvodnje namještaja raste.

Grafikon 13. Kretanje Grubel-Lloydova indeksa za odjeljke C16 i C31 u razdoblju od 2000. do 2011. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, izračun autora

3.3. ANALIZA IZVOZNIH TRŽIŠTA

U tablici 4. sadržani su podaci o tri glavna izvozna tržišta za drvo i drvene proizvode (kategorija 44) i njihovim udjelima u ukupnom izvozu navedene kategorije u razdoblju od 1997. do 2011. godine. Glavno hrvatsko izvozno tržište u tom četrnaestogodišnjem razdoblju bila je Italija s udjelom u ukupnom izvozu, koji je 1997. godine iznosio čak 57,3%, dok je u 2011. godini pao na 33%. Drugo rangiranu poziciju imala je Slovenija s udjelom od 16,4% u 1997. i 11,9% u 2011. godini. Smanjenje udjela ovih dvaju hrvatskih najvažnijih izvoznih tržišta (Italije i Slovenije) drvnih proizvoda, djelomice se može objasniti širenjem hrvatskog izvoza na nova tržišta u regiji te na Bliskom istoku. Treće najvažnije izvozno tržište su od 1997. do 2008. godine bile naizmjenice Austrija, Njemačka i Egipat sa sličnim udjelom od 6 do 10%.

Tablica 4. Tri glavna izvozna tržišta i njihovi udjeli u ukupnom izvozu u razdoblju od 1997. do 2011. godine, za drvo i drvene proizvode i proizvedeni namještaj

	Kategorija 44						Kategorija 94					
	Izvozna tržišta			Udjeli zemalja			Izvozna tržišta			Udjeli zemalja		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.
1997.	I	SLO	A	57,3	16,4	6,4	D	BiH	UK	22,8	15,6	14,4
1998.	I	SLO	A	54,3	11,0	8,1	D	BiH	UK	22,1	14,6	12,9
1999.	I	SLO	D	50,8	12,2	9,3	D	I	UK	21,3	16,4	13,7
2000.	I	SLO	D	45,9	12,0	10,6	D	I	F	19,6	16,0	11,5
2001.	I	SLO	D	47,0	11,2	8,9	D	I	F	18,7	14,2	13,3
2002.	I	SLO	A	47,5	12,8	7,2	D	I	SLO	17,5	16,2	15,5
2003.	I	SLO	D	45,7	12,6	7,5	D	I	F	25,8	17,5	14,4
2004.	I	SLO	A	44,0	13,2	6,5	D	I	F	27,3	15,8	13,0
2005.	I	SLO	A	41,8	13,7	6,4	D	I	SLO	27,7	14,1	12,4
2006.	I	SLO	A	40,5	12,7	6,7	D	SLO	I	29,0	16,8	14,9
2007.	I	SLO	A	37,6	11,2	7,7	D	SLO	I	27,7	17,4	13,8
2008.	I	SLO	ET	34,1	11,0	9,0	D	I	SLO	30,2	14,8	9,5
2009.	I	SLO	ET	34,6	11,0	9,7	D	I	A	36,8	13,8	5,6
2010.	I	SLO	ET	36,4	10,7	9,0	D	I	SK	37,6	11,2	8,9
2011.	I	SLO	A	33,0	11,9	9,0	D	SK	I	35,9	10,7	10,2

Izvor: UN Comtrade, izračun autora

Napomena: A – Austrija, BiH – Bosna i Hercegovina, D – Njemačka, ET – Egipat, F – Francuska, I – Italija, SK – Slovačka, SLO – Slovenija.

Nadalje su u tablici 4. navedena tri glavna hrvatska izvozna tržišta namještaja u razdoblju od 1997. do 2011. godine. Njemačku, kao najvažnije izvozno tržište u čitavom promatranom periodu, obilježava rast udjela u ukupnom izvozu s 22,8% u 1997. godini na 35,9% u 2011. godini. Na drugom mjestu je 1997. i 1998. godine bila Bosna i Hercegovina s udjelom od 15,0%, potom je od 1999. do 2006., te ponovno 2009. i 2010. godine to mjesto preuzela Italija. Slovenija je bila drugo najvažnije izvozno tržište 2006. i 2007. godine, da bi 2011. Slovačka zauzela poziciju s 10,7%-tnim udjelom u izvozu. Treće najvažnije izvozno tržište bili su redom Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska, Slovenija, Italija, Austrija i Slovačka, što potvrđuje kvalitetu hrvatskog izvoznog namještaja budući da su gospodarski najjače europske ekonomije ujedno i naši glavni uvoznici.

4. BUDUĆNOST HRVATSKOG DRVNOG SEKTORA U EUROPSKOJ UNIJI

Općenito, hrvatski se drvni sektor suočava s bremenitom makroekonomskom situacijom koja je potpomogla stagnaciji, ali i padu većine ekonomskih pokazatelja u 2008., 2009. i 2010. godini. Usporavanje hrvatskog drvno sektora u najvećoj mjeri vezano uz poteškoće pri prelasku s proizvodnje zasnovane na imitaciji, na proizvodnju temeljenu na inovaciji. Naime, hrvatska industrija u većini sektora još se uvijek oslanja na zastarjele nefleksibilne industrijske strukture, s niskom i srednjom tehnološkom strukturom i rastućim stopama produktivnosti koje nisu zasnovane na rastu proizvodnje. Pri tome, još uvijek ne pokazuje znakove nužne modernizacije i dovoljnog privlačenja stranih investicija. Nadalje, jasno je da 21. stoljeće obilježava bespoštedna tržišna utakmica u kojoj konkurencija iz azijskih zemalja pretendira istisnuti većinu europskih prerađivača drva s tradicionalnih tržišta⁶. U tom smislu, domaći proizvođači morat će slijediti politike Europske unije kojima se ponovno favorizira industrijalizacija, sukladno čemu će Europska unija odobravati različite potpore za zamjenu tehnologija u onim industrijama koje imaju sirovinski i razvojni potencijal primjeren okruženju 21. stoljeća i principima održivog razvoja⁷. S druge strane, razvidno je da hrvatski drvni sektor kao dio prerađivačke industrije ima sposobnost penetracije na sve širu lepezu međunarodnih tržišta i na

⁶ 2. Kongres pilanara jugoistočne Europe (2011) Zajedničkim projektima u Regiji do EU sredstava za preradu drva, priopćenje za medije, Slavonski brod, 27.10.2011.

⁷ Ibid.

taj način može još snažnije doprinijeti ekonomskom rastu zemlje. Pri tome je nužno obratiti pažnju i na specifičnost hrvatskog položaja unutar europskog tržišta koji je dodatni resurs i koji bi mogao označavati golemu prednost u borbi za tržišnu poziciju.

Nadalje, dok su u Europi većinom prisutne plantažne šume, odnosno sadnja stabla umjetnim putem što rezultira manjom kvalitetom drvnih sortimenata, Hrvatska istovremeno obiluje prirodnim šumama autohtonih drvnih vrsta (Vlahinić-Dizdarević i Uršić, 2010). Vlahinić-Dizdarević i Uršić (2010) dalje smatraju da upravo zbog spomenutog izvoznog potencijala, ali i kvalitetne drvene sirovine Hrvatska ima najveću komparativnu prednost u proizvodnji namještaja od punog drveta, te proizvodnji furnira u odnosu na svoje glavne konkurente, međutim spomenuto su samo komparativne prednosti koje se trebaju razviti u konkurentne i postati mogućnosti razvoja ovog sektora. Sukladno tome, prema rezultatima indeksa trgovinske učinkovitosti (*engl.* Trade Performance Index⁸) na temelju kojeg se provodi analiza 14 proizvodnih sektora u 180 različitih zemalja svijeta, u razdoblju od 2007. do 2010. godine upravo je najveće povećanje udjela hrvatskog izvoznog sektora na svjetskom tržištu zabilježeno u industriji proizvoda od drva, što dodatno ukazuje na važnost očuvanja ovog nacionalnog resursa.

5. ZAKLJUČAK

U situaciji kada je hrvatsko gospodarstvo suočeno s iznimno izazovnim domaćim i međunarodnim makroekonomskim okruženjem, kojeg prati nekoliko godina stagnacije i pada industrijske proizvodnje i BDP-a, nužno je uspostavljanje konkurentnosti i ključnih izvoznih sektora. Na temelju provedene analize hrvatskog drvnog sektora, unatoč istaknutim pozitivnim indikatorima i potencijalima, jasno je vidljiva i prisutnost različitih problema (proizvodne i izvozne) konkurentnosti u proizvodnji i plasmanu drvene građe i namještaja

⁸ Indeks trgovinske učinkovitosti temelji se na standardnoj međunarodnoj trgovinskoj klasifikaciji proizvoda (*engl.* Standard International Trade Classification – SITC, Revision-3) koja omogućuje međunarodnu usporedbu dobara, a koju koriste Ujedinjeni narodi za praćenje vanjskotrgovinske statistike. Spomenuti indeks se izračunava za 180 zemalja i 14 sektora. Pri tome ukazuje na konkurentnost i diversificiranost određenog izvoznog sektora u usporedbi s drugim zemljama. Sastoji se od 24 kvantitativna pokazatelja koji su iskazani u apsolutnim vrijednostima i služe za rangiranje zemalja. Za detaljnije vidjeti web stranice Međunarodnog trgovinskog centra (*engl.* International Trade Centre UNCTAD/WTO – ITC); <http://www.intracen.org>.

na europsko i svjetsko tržište, pa su stoga i poslovi domaćih proizvođača u budućem razdoblju neizvjesni.

Ipak, u godinama kada je izvjesno jedino da hrvatskoj industriji predstoje neizvjesne godine, svoj doprinos oživljavanju prerađivačke industrije, kroz aktivnije korištenje raspoloživih potencijala, zasigurno može ponuditi drvni sektor. Naime, iz provedene je analize razvidno da su izazovi koji stoje pred povećanjem proizvodne i izvozne konkurentnosti, ali i pred pokretanjem rasta svih ostalih pokazatelja hrvatskog drvnog sektora brojni, ali bi se mogli korigirati preusmjeravanjem prekapacitarne pilanske, često nespecijalizirane i visokoserijske proizvodnje na povećanje proizvodnje domaćeg namještaja, što bi rezultiralo višim udjelima dodane vrijednosti.

U svakom slučaju, hrvatski drvni sektor ne spada među hrvatske industrije koje su zaslužne za usporavanje čitave hrvatske proizvodnje i unatoč vidljivom utjecaju svjetske ekonomske krize, ovaj sektor ne spada među industrije koje proizvode rastući jaz između hrvatske i europske proizvodnje.

Na kraju, u sagledavanju svekolike složene problematike hrvatskog drvnog sektora potrebno je krenuti od premise da bez razvoja tzv. klasičnih proizvodnji kao što je primjerice drvna industrija, te obrta, Hrvatska neće riješiti problem nezaposlenosti. Pored važnosti koju drvni sektor ima danas i koju je imao nekada, retrospektivno se s ekonomskog aspekta može utvrditi da ulaganje u drvni sektor za Hrvatsku na neki način predstavlja zalag za budućnost. To što je drvni sektor uspio opstati, pa čak se i razvijati, u uvjetima apreciranog tečaja kune, visoke porezne presije i relativno visokih kamatnih stopa, svjedoči o tome da bi u nekim povoljnijem makroekonomskom okruženju mogao polučiti znatno bolje rezultate u pogledu rasta proizvodnje, zaposlenosti i izvoza, bez kojih ne možemo riješiti probleme svojih deficita (platnog i proračunskog) i njihovih izvedenica vanjskog i unutarnjeg duga.

6. LITERATURA

1. 2. Kongres pilanara jugoistočne Europe (2011), Zajedničkim projektima u Regiji do EU sredstava za preradu drva, priopćenje za medije, Slavonski brod, 27.10.2011.
2. Borbély, D. (2010), EU Export Specialization Patterns in Selected Accession Countries, u: *Structural Change and Exchange Rate Dynamics – The Economics of the Eastern Enlargement*, Welfens, P. J. J., Wziatek-Kubiak, A., Springer: Berlin, str. 37-72.
3. Derado, D. (2007), Intraindustrijska trgovina Hrvatske – empirijska i metodološka analiza, *Ekonomski pregled*, Vol. 58, No. 1-2, str. 3-40.
4. Domljan, D., Grbac, I., Motik, D., Radović, R. (2005), Aktivnosti u procesu izrade Operativnog programa razvoja industrijske prerade drva, studija *Razvoj novih*

- proizvoda u funkciji izvoza drvnog sektora – brand drvnog sektora*, Sveučilište u Zagrebu, Šumarski fakultet, MPŠVG, Zagreb, str. 1-235.
5. European Commission (2009), *Sectoral Growth Drivers and Competitiveness in the European Union*, European Commission: Luxembourg.
 6. Figurić, M. (2005), *Restrukturiranje drvnog sektora*, Zagreb.
 7. Forestry Commission (2004) *International Markets in Wood Products*, Information note.
 8. Grbac, I. (2005), *Budućnost drvne industrije u proširenoj Europi*, *Zbornik 2. Drvno-tehnološke konferencije: Aktualni trenutak hrvatske prerade drva i proizvodnje namještaja*, Figurić, M., Kavran, M., Hauser, T. (urednici), Opatija, 12.-13. svibanj 2005., Centar za razvoj i marketing d.o.o., str. 6-12.
 9. Hrvatske šume (2006), *Šumskogospodarsko područje Republike Hrvatske – Šumskogospodarska osnova od 2006. do 2015. godine*. Zagreb.
 10. Kopljar, A. (2011), *Utjecaj stavova sudionika u lancu uporabe na povećanje korištenja drva i drvnih proizvoda*, Neobjavljena doktorska disertacija, Šumarski fakultet Zagreb.
 11. Nacionalna šumarska politika i strategija, NN 120/03. Zagreb: Narodne novine.
 12. OECD (1998), *The Competitiveness of Transition Economies*, OECD Proceedings, WIFO.
 13. Operativni program razvoja industrijske prerade drva Republike Hrvatske 2006. – 2010. (2006), Zagreb: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva Republike Hrvatske.
 14. Operativni program razvoja prerade drva i proizvodnje namještaja 2011. – 2014. (2011), Zagreb: Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva Republike Hrvatske.
 15. Strategija razvoja industrijske prerade drva i papira, NN 114/04. Zagreb: Narodne novine.
 16. Svjetska banka (2009), *Izvješće o konvergenciji Hrvatske s EU: Ostvarivanje i održavanje viših stopa gospodarskog rasta – Cjelovito izvješće*, World Bank.
 17. Šimončić, Z. (1976), *Drvna industrija Hrvatske u gospodarskoj krizi 1930. – 1934. godine*, Sveučilište u Zagrebu, Centar za povijesne znanosti, Zagreb.
 18. Vlahinić-Dizdarević, N., Uršić, V. (2010), *Drvno-prerađivački kompleks u Republici Hrvatskoj: swot matrica i projekcije rasta*, *Poslovna izvrsnost*, Zagreb, god. 4, br. 1.

INTERNET IZVORI:

1. Državni zavod za statistiku; <http://www.dzs.hr>.
2. Hrvatska gospodarska komora, <http://www.hgk.hr>
3. Hrvatske šume, <http://www.hrsume.hr>.
4. International Trade Centre, <http://www.intracen.org>.
5. Svjetska banka, <http://www.worldbank.org>.
6. UN Comtrade, <http://comtrade.un.org>.